

בש"פ 9181/20 - עופר צרקסוב נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון

בש"פ 9181/20

לפני: כבוד השופט י' אלרון

העורר: עופר צרקסוב

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע
במ"ת 43943-09-20 מיום 22.12.2020 שניתנה על
ידי השופטת ד' כהן

תאריך הישיבה: י"ט בטבת התשפ"א (3.1.2021)

בשם העורר: עו"ד שרית עוז

בשם המשיבה: עו"ד ענת גרינבאום

החלטה

1. לפני ערר לפי סעיף 53 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים), על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע (השופטת ד' כהן) במ"ת 43949-09-20 מיום 22.12.2020, בגדרה הורה על מעצרו של העורר עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו.

רקע וההליך בבית משפט קמא

2. נגד העורר הוגש כתב אישום, המייחס לו עבירות של שוד, לפי סעיף 402(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) ומעשה פזיזות או רשלנות, לפי סעיף 338(א)(3) לחוק העונשין.

עמוד 1

3. על פי עובדות כתב האישום שהוגש נגדו, גמר העורר בדעתו לבצע שוד של חנות תכשיטים באשדוד.

לשם הוצאת תכניתו אל הפועל, הכין העורר מבעוד מועד 5 גלילי נייר ספוגים בחומר דישון, והצטייד באקדח אויר.

בהמשך לכך, ביום 9.9.2020 בשעה 11:00 או בסמוך לכך, נכנס העורר לחנות תכשיטים באשדוד, כשפניו מכוסות במסכה כירורגית, על ראשו כובע, וברשותו תיק צד ובו אקדח, כפפות והאבוקות שהכין. העורר פנה אל בעלת החנות (להלן: המתלוננת) וביקש ממנה להראות לו תכשיט שנמצא בחלון הראווה. משיצאו שניהם אל מחוץ לחנות על מנת שהעורר יצביע על התכשיט המדובר, הוציא זה האחרון מתיקו את האקדח, נכנס חזרה לחנות, כיוון את האקדח לעבר המתלוננת, והורה לה לפתוח את הכספת ואת הקופה, ולשבת על הארץ.

המתלוננת המפוחדת החלה לבכות, פתחה את הקופה והתיישבה על הארץ. בשלב זה העורר הוציא מתיקו את הכפפות, עטה אותם על ידיו, ולאחר מכן הוציא את האבוקות, הדליק אותן באמצעות מצת שהיה ברשותו, זרק אותם מחוץ לחנות והחל לקחת תכשיטים והכניסם לתוך תיק הגב שהיה ברשותו.

האבוקות שהשליך העורר החלו לבעור מחוץ לחנות, ומשהעשן שהיתמר נכנס לתוך החנות, ברחה המתלוננת המבוהלת, והותירה את העורר שנשאר בחנות והכניס תכשיטים נוספים לתיקו. העורר ברח מהמקום עם שללו בידו לאחר שבעל חנות סמוכה השליך לעברו כיסא וריסס לעברו ממטף כיבוי שהיה ברשותו.

כעבור זמן קצר אותר ונתפס העורר על ידי המשטרה ובתיקו נתפס גם שלל השודאשר כלל 219 שרשראות ו-58 זוגות עגילים בשווי כולל של כ-250,000 ש"ח.

4. בד בבד עם הגשת כתב האישום הגישה המשיבה בקשה למעצרו של העורר עד לתום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו.

בבקשה נטען, כי נגד העורר קיימות ראיות לכאורה להוכחת המעשים המיוחסים לו בכתב האישום, הכוללים הודעת המתלוננת; צילומי מצלמות אבטחה המתעדים את השוד; עדות עד ראייה אשר הצליח להבריח את העורר; תפיסת העורר כשהשלל בידו; מציאת בגדי השוד אותם זרק העורר בפח סמוך כפי שצוין בעצמו; איכוני העורר באזור השוד; והודאתו של המשיב במיחוס לו.

עוד טענה המשיבה כי נגד העורר קמה עילת מעצר מכוח סעיף 21(א)(1)(ב) וסעיף 21(א)(1)(א) לחוק המעצרים.

בתוך כך, נטען כי מעשי העורר - ובכללם, האיום שהשמיע כלפי המתלוננת באקדח אוויר והשלכת האבוקות הבערות אל מחוץ לחנות - מלמדים על מסוכנות גבוהה הנשקפת ממנו; וכי עברו הפלילי של העורר - הכולל הרשעות ומאסרים בפועל, בין היתר בגין עבירות רכוש, מרמה, איומים, שיבוש הליכי משפט, תקיפת שוטר, הפרת הוראה חוקית,

סמים, השמדת ראיות נשק, אלימות, והחזקת סכין - מלמד אף הוא על המסוכנות הרבה הנשקפת ממנו.

עוד נטען כי יש יסוד סביר לחשש כי שחרור העורר יוביל לשיבוש הליכי משפט והתחמקות מהליכי שפיטה או פגיעה בראיות בדרך אחרת, זאת לאור עברו הפלילי ולנוכח השלכת הבגדים שאותם לבש בעת השוד לפח.

5. בדיון שהתקיים בבית המשפט המחוזי הסכימה באת כוח העורר לקיומן של ראיות לכאורה, וביקשה כי ייערך תסקיר מעצר ותישקלנה חלופות מעצר בעניינו.

לטענת באת כוח העורר, יש לפנות בעניינו לאפיק השיקומי, שכן לדבריה הסתבכותו בתיק הפלילי דנן היא תולדת מצוקה כלכלית אליה נקלע; לא נגרם נזק ממעשיו; ונעדר מהם היבט אלים. באשר לעברו הפלילי, הוסיפה באת כוח העורר כי מדובר במעשים שבוצעו לפני למעלה מ-10 שנים.

מנגד, התנגדה באת כוח המשיבה לשליחת העורר לתסקיר מעצר וזאת הואיל ועברו הפלילי כולל הרשעה בגין הפרת הוראה חוקית, השמדת ראיות ושיבוש הליכי משפט, עובדה המלמדת כי אין לתת אמון בעורר. כמו כן, הוסיפה באת כוח המשיבה כי עובדות כתב האישום מצביעות בבירור על התנהלותו האלימה.

6. בהחלטתו מיום 30.9.2020, קבע בית המשפט המחוזי כי אין מקום להורות על עריכת תסקיר מעצר וממילא אין מקום לשקול חלופת מעצר בנסיבות דנן.

בין היתר, קבע בית המשפט המחוזי כי התכונן שקדם לשוד, הטלת האימה על המתלוננת, זריקת האבוקות, וביצוע השוד לאור יום וללא מורא, במהלכו שדד תכשיטים רבים - מלמדים כולם על המסוכנות הגבוהה הנשקפת מהעורר.

תמיכה למסוכנות זו נלמדת אף מעברו הפלילי המכביד של העורר. בהקשר זה העיר בית המשפט המחוזי כי אמנם יש לחלוף הזמן משמעות מסוימת, עם זאת, נקבע כי לאור היקף וסוגי העבירות אותן ביצע העורר, כמו גם לנוכח ריצוי עונשי מאסר בפועל והפעלת עונשי מאסר מותנים, נסוג שיקול חלוף הזמן מפני החומרה המצטברת של המסוכנות הנשקפת ממנו.

זאת ועוד, קבע בית המשפט המחוזי כי חלק מהרשעותיו הקודמות בעבירות מסוימות, ובכלל זה שיבוש הליכי משפט, הפרת הוראה חוקית ותקיפת שוטר, מקשות על מתן אמון בעורר.

לבסוף, דחה בית המשפט המחוזי את טענת העורר כי יש לנקוט במקרה דנן באפיק שיקומי. זאת, לנוכח הכלל כי הליך זה שמור לתיק העיקרי, ואילו בשלב מעצר עד לתום ההליכים יש לנקוט בו במקרים חריגים בלבד.

7. על החלטת בית המשפט המחוזי, הוגש ערר לבית משפט זה בבש"פ 6851/20.

בהחלטתו מיום 7.10.2020 הורה בית המשפט (השופט ע' גרוסקופף), בהסכמת באת כוח המשיבה, על עריכת תסקיר מעצר בעניינו של המבקש. אולם, הוטעם כי אין בהפנייתו של העורר לתסקיר מעצר משום הבעת עמדה ביחס לאפשרות לשחררו לחלופת מעצר.

8. תסקיר המעצר הוגש ביום 11.11.2020 לבית המשפט המחוזי.

כעולה מתסקיר המעצר, העורר מצוי בחובות כלכליים, אינו עובד, גר עם אמו הסיעודית, ומתאר צריכה אינטנסיבית של סמים מסוג הרואין, חרף ניסיונותיו החוזרים להיגמל. עוד צוין, כי בעבר הופנה העורר לשירות המבחן, אך לא ניתנו המלצות טיפוליות בעניינו. שירות המבחן התרשם כי מעצרו של העורר מהווה גורם משמעותי ומרתיע עבורו וכי הוא הביע מוטיבציה להשתלב בקהילה טיפולית לטווח ארוך.

מנגד, ציין שירות המבחן כי התרשם שהעורר מנהל אורח חיים שולי, התמכרותי, נעדר תמיכה משפחתית, וכי הוא בעל דפוסי התנהגות עברייניים מושרשים. על כן, קיים, להערכת שירות המבחן, סיכון גבוה להישנות התנהגות העבריינית.

בעקבות כך, בא שירות המבחן בהמלצה כי תיבחן אפשרות שילוב העורר במסגרת הקהילה הטיפולית "בית אור אביבה" ולאחריו יוגש תסקיר משלים בעניינו.

9. בדיון שנערך ביום 25.11.2020 בפני בית המשפט המחוזי, פירטה באת כוח העורר את נסיבותיו האישיות, תוך הפנייה לאמור בתסקיר המעצר. על יסוד כך, עתרה באת כוח העורר לאמץ את החלטת שירות המבחן ולהפנות את העורר לראיון לצורך שילובו בקהילה הטיפולית.

מנגד, שבה באת כוח המשיבה וטענה כי השלב המתאים לנקיטה בהליך טיפולי גמילתי הוא בעת מתן גזר הדין. עוד הדגישה, כי שירות המבחן אף התרשם כי קיים בעניינו של העורר סיכון גבוה להישנות התנהגות עוברת חוק, וכי מסוכנותו נלמדת מחומרת מעשיו ונסיבות ביצוען וכן מעברו הפלילי המכביד.

10. בית המשפט המחוזי נעתר לבקשת באת כוח העורר, והורה על עריכת ראיון לצורך בחינת האפשרות לשילובו במסגרת הקהילה הטיפולית "בית אור אביבה" וכן הורה כי יוגש תסקיר משלים בעניינו.

בתוך כך, הדגיש בית המשפט המחוזי והבהיר כין אין בהפניית העורר כדי לטעת ציפיות בלבו.

11. ביום 14.12.2020 הוגש תסקיר משלים ובו צוין כי העורר נמצא מתאים לשילובו בקהילה הטיפולית "בית אור אביבה". עוד צוין כי העורר מסר שאין בידיו גורמי תמיכה, אשר יכולים לשמש כערב מגבה.

שירות המבחן התרשם כי ישנה חשיבות בשילוב העורר בקהילה טיפולית. הודגש כי טרם מעצרו לא ערך העורר

ניסיונות גמילה, אך הוערך כי העורר, אשר נעדר גורמי תמיכה, מביע נזקקות טיפולית, ונכונות להתגייס להליך הטיפול. עוד צוין כי הערכת שירות המבחן בתסקירו הקודם באשר לרמת הסיכון הגבוהה להישנות התנהגותו העבריינית, נובעת מהתמכרותו של העורר לסמים.

12. בדיון שהתקיים ביום 21.10.2020 בפני בית המשפט המחוזי, טענה באת כוח העורר כי בשלב זה של ההליך, משנערך תסקיר מעצר ותסקיר משלים בעניינו, יש להתחשב במידת ההסתמכות של העורר ולקבל את המלצות שירות המבחן.

זאת ועוד, טענה באת כוח העורר כי במקרה דנן מתעוררות נסיבות מיוחדות, המצדיקות את שילובו של העורר בקהילה הטיפולית, ובכלל זה התמכרותו הקשה לסמים; ריצוי מאסרים מרובים; היעדר תמיכה משפחתית; היותו סועד את אמו הקשישה; כמו גם התרשמות שירות המבחן כי העורר מעוניין לנקוט בהליך הטיפול.

מנגד, עמדה באת כוח המשיבה על עמדתה כי לנוכח המסוכנות הנשקפת מהעורר, אשר אף באה לידי ביטוי בתסקירי שירות המבחן, ובהיעדר ערב מגבה -יש להורות על מעצרו עד תום ההליכים המשפטיים נגדו.

עוד טענה באת כוח המשיבה כי אין לקבל את המלצת שירות המבחן שכן שבעבר נמנע העורר משיתוף פעולה, ואילו כעת מביע העורר מוטיבציה ראשונית בלבד.

באשר לטענת ההסתמכות שהועלתה על ידי העורר, הדגישה באת כוח המשיבה כי הן בית משפט זה, הן בית המשפט המחוזי, הבהירו במפורש כי אין בשליחת העורר לתסקיר משום יצירת ציפיות בשאלת שחרורו לחלופת מעצר.

13. בהחלטתו מושא הערר, קבע בית המשפט המחוזי, כי יש להותיר את העורר במעצר עד תום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו.

נקבע, כי במקרה דנן נשקפת מסוכנות גבוהה מהעורר, וזאת לנוכח המעשים המיוחסים לו בכתב האישום ועברו הפלילי המכביד, המלמד כי אין ליתן בו אמון. עוד נקבע כי אף שכתב האישום הוגש במהלך חודש ספטמבר 2020, הרי שבשים לב להודאת העורר במעשים המיוחסים לו ולמארג הראייתי נגדו, סיכויי ההרשעה גבוהים ובירור ההליך העיקרי לא צפוי להימשך זמן רב.

לנוכח האמור, קבע כי המשפט המחוזי כי יש להותיר את שאלת הפנייתו של העורר להליך גמילה לדיון בתיק העיקרי.

טענות הצדדים בערר

14. מכאן הבקשה שלפניי, במסגרתה שבה באת כוח העורר וטוענת כי יש לאמץ את המלצותיו של שירות המבחן ולהורות על שחרור העורר לחלופת מעצר במסגרת קהילה טיפולית.

כמו כן, טוענת באת כוח העורר כי הפנייתו של העורר לתסקיר המעצר, וביתר שאת הוראת בית המשפט כי יש לערוך בעניינו תסקיר משלים, יצרה ציפייה בליבו של העורר כי ישוחרר לחלופת מעצר במסגרת טיפולית. זאת ועוד, שליחת העורר לעריכת התסקירים נבעה מנסיבותיו המיוחדות. לפיכך, יש בהשתלשלות העניינים לראות משום שינוי במערך האיזונים, הנוטה כעת לטובת העורר.

15. מנגד טוענת באת כוח המשיבה כי יש לדחות את הערר. לטענתה, החלטת בית המשפט המחוזי מאוזנת ונכונה, שכן העורר אינו ממלא את התנאים המצטברים להפנייתו להליך טיפולי בשלב זה של היותו במעצר. זאת, תוך שהדישה כי אין מדובר במי שהחל בהליך הגמילה לפני שביצע את העבירה.

בנוסף הפנתה באת כוח המשיבה לרישומי הפליליים הקודמים של העורר בעשור האחרון, ולהסתבכויותו בעבירות חמורות.

כמו כן, דחתה באת כוח המשיבה את הטענה כי הפניית העורר לתסקירי שירות המבחן או להכנת תסקיר בעניינו, פיתחה ציפייה לגיטימית לכך שישוחרר לחלופת מעצר. זאת, בפרט בשים לב לעמדת המשיבה העקבית בדבר התנגדותה לקיומו של הליך גמילתי במסגרת הליך המעצר.

דיון והכרעה

16. לאחר שעיינתי בהחלטת בית המשפט המחוזי, בנימוקי הערר בכתב, ובנימוקי באי כוח הצדדים בטיעוניהם בעל-פה לפניי, באתי לכלל מסקנה כי דין הערר להידחות.

המסכת העובדתית אשר בגינה תלוי ועומד כתב האישום נגד העורר פורטה בהרחבה לעיל, ויש בה כדי ללמד על מסוכנותו הרבה, כפי שהדבר אף בא לידי ביטוי מהחלטותיו של בית המשפט המחוזי בעניינו.

העורר כאמור נתפס בסמוך לאחר מעשה, כאשר שללו בתרמילו. נדמה כי עיקר המחלוקת מתייחסת לשאלה האם נכון וראוי להפנות כבר עתה את העורר להליך גמילתי בשלב זה של מעצרו, ובטרם הוכרע ונגזר דינו, או שמא נכון יהא להמתין עם הדבר עד לתום ניהול ההליך הפלילי דנן.

הלכה היא, כי השלב הנכון לבחינת התאמתו של נאשם לשילוב בקהילה טיפולית הוא שלב גזירת הדין, בעת שמונחת בפני בית המשפט תמונה מלאה ביחס לנאשם, התאמתו להליך הטיפולי וחומרת העונש שיש לגזור עליו. עם זאת, במקרים חריגים תיבחן אפשרות התאמתו של נאשם למסגרת טיפולית כבר במהלך ההחלטות בעניין מעצרו, וזאת בעיקר אם החל כבר בהליך הגמילה בטרם ביצע את העבירה שבגינה נעצר.

אמנם ישנה אפשרות לשחרר נאשם לחלופת מעצר בדמות הליך טיפולי, אף אם לא החל בו קודם לביצוע העבירה. אך זאת, בהתקיים שני תנאים מצטברים אשר נועדו להבטיח את כנות רצון הנאשם להשתקם ולהתחשב במסוכנות הנשקפת ממנו. התנאי הראשון דורש כי פוטנציאל ההצלחה של הליך הגמילה הינו גבוה. באשר לתנאי השני, נקבע כי על ההליך הטיפולי ליתן מענה הולם למסוכנות הנשקפת מהנאשם (בש"פ 7900/19 חאסקיה נ' מדינת ישראל, בפסקה 10 (2.12.2019); בש"פ 1882/19 מלכה נ' מדינת ישראל, בפסקה 11 (17.3.2019)).

בענייננו ניתן ללמוד על רמת המסוכנות הגבוהה הנשקפת מהעורר, מנסיבות ביצוע המעשים המיוחסים לו. העורר תכנן מבעוד מועד לשדוד חנות תכשיטים והצטייד לצורך כך באמצעים שונים, ובכלל זה אקדח אוויר ואבוקות. כמו כן, איים העורר במהלך ביצוע השוד על המתלוננת וזרק את האבוקות שהצית אל מחוץ לחנות. זאת ועוד, מסוכנותו של העורר מתעצמת לנוכח עברו הפלילי המכביד של העורר וכן לאור הערכת שירות המבחן כי ישנו סיכוי גבוה להישנות התנהגותו העבריינית.

משלא מתקיים במקרה דנן התנאי בדבר תחילת הליך הגמילה עוד קודם לביצוע העבירה בגינה נעצר העורר, ובהינתן המסוכנות הגבוהה הנשקפת ממנו, ממילא אין מקום להתייחס לפוטנציאל ההצלחה של הליך הגמילה בעניינו.

17. בנסיבות העניין, איני סבור כי יש להיעתר לערר, ומשכך אני מורה על דחייתו.

ניתנה היום, כ' בטבת התשפ"א (4.1.2021).

שׁוֹפֵט